

DRIEPAS

Verenigingsblad van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

Jaargang 42

nummer 2

juli 2025

In dit nummer:

Geneesheren en
vroedvrouwen in
Duiven

Dr. Eduard
Daamen uit
Duiven en zijn
familie

Verenigingsnieuws

Jacob Vallick, de
man met de vele
ambachten

In gesprek met
..... Piet Evers

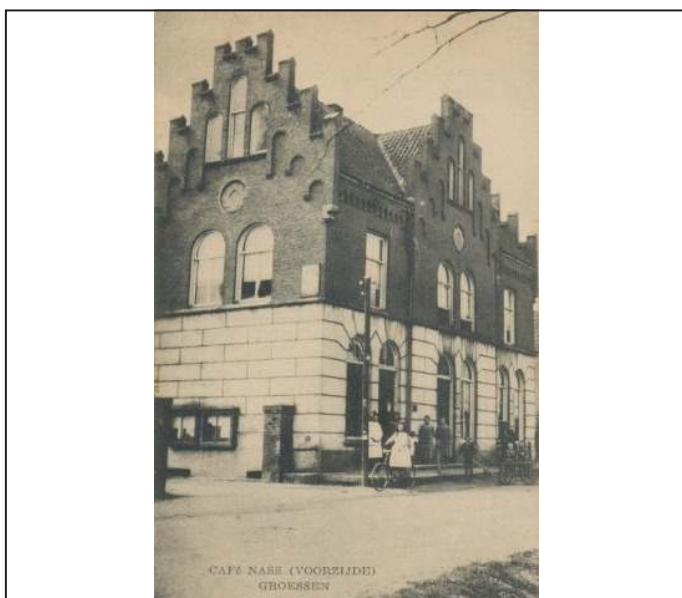
www.hkdgl.nl

Inhoudsopgave

In dit nummer:

Inhoudsopgave	2
Voorwoord / Colofon	3
Geneesheren en vroedvrouwen in Duiven – door Thea Wolters	4
Dokter Eduard Daamen uit Duiven en zijn familie – door Theo Huting	8
Verenigingsnieuws	12
Jacob Vallick, de man met de vele ambachten – door Diane Busink	15
In gesprek met Piet Evers – door Agnes van Beurden en Carel Smits	18
Helpt u ons om de ontbrekende namen te vinden	22

Op de voorkant:

Café Nass (voorzijde) Groessen

Foto: Historische Kring Duiven, Groessen, Loo

Op de achterkant:

Dankbrief burgemeester Blaisse van Duiven

Bron: J.W. van Petersen: Van Zoete Wijn en Bittere Medicijn; Zes eeuwen gezondheidszorg in Liemers & Doesburg, 1989

Beste lezer,

In ons kikkerlandje hebben we te maken met sterk wisselende weersomstandigheden; het weer kan het niet vaak goed doen in ons land. We vinden het dan weer te nat, te koud of juist te heet; het Nederlandse weer is nooit saai.

De zomer van 2025 laat zich (tot nu toe) van haar allerbeste kant zien, vind ik. De meningen hierover zijn sterk verdeeld: sommige mensen genieten van de huidige, tropische temperaturen, terwijl anderen het veel te heet vinden en deze extreme hitte niet prettig vinden. En daar praten (klagen) we maar al te graag uitgebreid over met elkaar. Maar genoeg over het weer.

De eerste helft van 2025 zit erop. Wij, de actieve vrijwilligers van de Historische Kring, nemen de komende twee maanden even pauze, voor wat betreft onze wekelijkse werkvond op woensdag.

Achter de schermen wordt, tenzij de betreffende vrijwilliger even van haar/zijn vakantie geniet, nog hard gewerkt aan de vernieuwing en actualisering van onze website; worden de eerste ideeën voor artikelen voor de eerstvolgende Driepas met elkaar besproken en werken we aan de invulling van activiteiten waaraan we in de tweede helft van 2025 deelnemen, dan wel zelf organiseren.

Naast dit alles gaan we genieten van de zomer(vakantie).
Voor iedereen die nog op vakantie gaat een fijne, ontspannen vakantie!

Rest mij u veel leesplezier te wensen met deze nieuwe Driepas.

Martina van Hummel

Driepas is een uitgave van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo en verschijnt drie à vier maal per jaar in een oplage van 300 stuks.

Losse nummers € 7,95

Driepas is een begrip uit de bouwkunst: drie elkaar snijdende cirkels die samen een driehoek vormen, veelvuldig toegepast in gotische kerkvensters. In profane zin gebruikt als symbool voor de samenwerking van de drie dorpen Duiven--Groessen-Loo.

Bestuur:

Voorzitter:
vacature

Secretaris / Ledenadministratie:
E. Scheeres - secretariaat@hkdgl.nl

Penningmeester:
R. Boland - penningmeester@hkdgl.nl

Bestuurslid:
M. van Hummel

Adres:
Remigiusplein 9, 6921 BL Duiven

IBAN: NL54 RABO 0315 4074 84
BIC: RABONL2U

Redactie Driepas:
web.redactie@hkdgl.nl
De redactie behoudt zich het recht voor kopij niet óf in aangepaste vorm te plaatsen óf door te schuiven naar een volgend nummer.

Vragen:
Iedereen -ook niet leden- met een vraag over de geschiedenis van de drie Liemerse dorpen Duiven-Groessen-Loo kan hiermee bij ons terecht. Stel uw vraag via vragen@hkdgl.nl

Internet: www.hkdgl.nl

Facebook:
<https://nl-nl.facebook.com/historische.kring.7>

Instagram:
<https://www.instagram.com/hkdgl/>

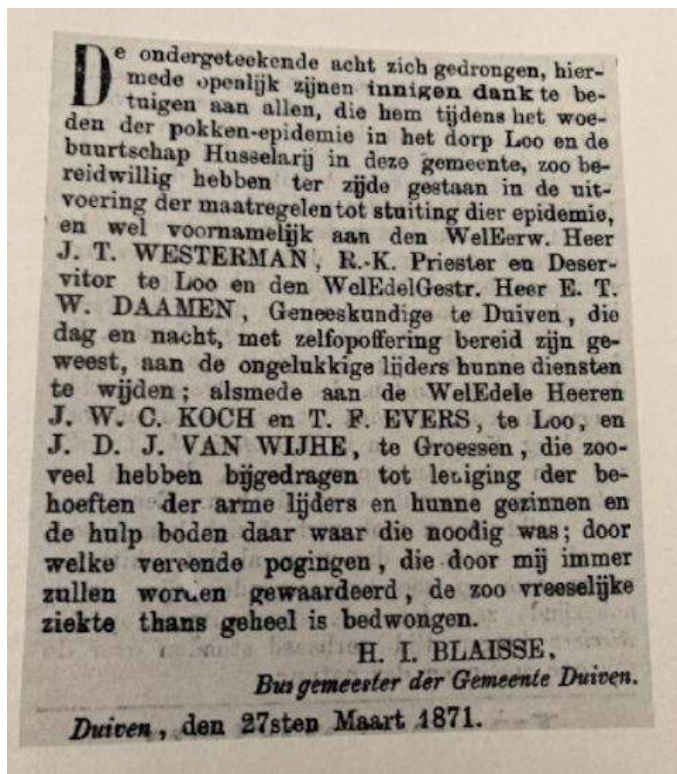
Het lidmaatschap van de Historische Kring kost € 22,- per jaar. Leden en abonnees buiten de gemeenten Duiven, Westervoort en Zevenaar betalen € 7,- extra als bijdrage in de verzend- en portokosten. Het innen verloopt uitsluitend via automatische incasso. Opzeggen van het lidmaatschap/abonnement enkel schriftelijk via secretariaat@hkdgl.nl vóór 1 december van het lopende jaar.

Uit de Driepas mag niets worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming vooraf. Hierbij is bronvermelding vereist.

Geneesheren en vroedvrouwen in Duiven

Geneesheren in de gemeente Duiven

Tot 1843 waren de inwoners van Groessen, Duiven en Loo aangewezen op medische hulp van buiten de gemeente (vooral vanuit Zevenaar). In 1843 vestigde zich in Groessen de eerste zogenaamde 'heelmeester ten plattelande, tevens vroedmeester' Bernardus Arnoldus van Reijssen, geboren in Haarlem in 1804. Hij werd in 1846 voor 70 gulden per jaar tot gemeentelijke heel- en vroedmeester benoemd, en verhuisde een jaar later van Groessen naar Duiven. 17 jaar later vertrok de heer van Reijssen naar de gemeente Wisch. Zijn opvolger was de in 1832 in Wisch geboren *Eduard Theodoor Wilhelm Daamen*. Hij had dezelfde kwalificaties als zijn voorganger en vestigde zich in november 1861 in de gemeente. Van 1861 tot aan zijn dood in 1893 heeft Eduard Daamen de gemeenschap als gemeente geneesheer, en tevens een periode als raadslid, trouw gediend. In die periode hadden artsen te maken met ernstige ziektes en epidemieën, zoals pest, pokken, tbc, typhus en roodvonk die ook in onze gemeente de nodige slachtoffers maakten.

Fataal als nooit tevoren was de pokkenepidemie in 1871, Loo telde toen 19 doden waaronder pastoor Peters. Toen men uiteindelijk kon melden dat de pokken waren geweken, hadden in 3 maanden 174 personen aan de ziekte geleden waarvan er 33 waren overleden. Als dank voor zijne bemoeiingen tijdens de pokkenepidemie schonk het gemeentebestuur heelmeester T.W. Daamen een fraaie pendule.

Na Eduard T.W. Daamen kwamen er enkele artsen die slechts kort bleven. In 1903 vestigde zich dokter de Jongh te Duiven, die in november 1905 de officiële ambtswoning aan de Eltingerstraat (thans Eltensestraat) nummer 3 betrok. In de gemeente was vooraf een flinke discussie over de plek en de in te huren aannemers. Het gemeentebestuur besloot, na een ingezonden brief met handtekeningen van inwoners uit Groessen en Loo, te kiezen voor de bouw ten zuiden van de Spoorlijn (het midden tussen Duiven-Groessen-Loo werd gezegd). De eerste steen hiervoor werd op 15 juni 1905 gelegd door de burgemeester en zijn wethouders. Er werd zeer snel gebouwd want op 24 november van dat jaar betrok Jan de Jongh als eerste arts de ambtswoning. Op voorstel van de burgemeester kreeg de dokterswoning de naam Villa Nova

Ontwerp dokterswoning uit 1905 van architect Ovink uit Doetinchem

In maart 1916 promoveerde dokter Jan de Jongh naar Venray waar hij als tweede geneesheer aan het krankzinnigengesticht Sint Anna werd benoemd. Het doktershuis kreeg een nieuwe bewoner: de arts Wilhelmus Franciscus Anderegg die maar een jaar in Duiven bleef. Van 1917 tot 1920 is Hendrikus Johannes van der Wijst in functie. Deze als ongedurig bekend staande dokter richt in januari 1920 een brief aan de Raad van Duiven waarin hij verzoekt om salarisverhoging. Het verzoek zal wel niet gehonoreerd zijn want in oktober van datzelfde jaar vertrok hij naar Loon op Zand.

In november 1920 kwam de net afgestudeerde Rokus Barendregt Visser, geboren in 1891, naar Duiven. Voordat hij de algemene praktijk in ging heeft hij zich nog een half jaar gespecialiseerd op de afdeling gynaecologie van het Wilhelmina Gasthuis te Amsterdam waar hij zijn latere echtgenote leerde kennen. Dokter Visser bleef in Duiven tot 1949. (Mw. Biermans beschreef in de Driepas van 1994 uitgebreid zijn praktijk en de overige talrijke diensten die hij de Duivense bevolking bewees). Tijdens de oorlog was hij één

van de organisatoren van de evacuatie naar Varsseveld. In Varsseveld werkte dokter Visser samen met de plaatselijke huisarts en dus ook daar konden de Duivense patiënten bij hem terecht. Toen hij het na de oorlog in 1949 rustiger aan moest gaan doen verhuisde hij definitief naar Varsseveld. Hij werkte daar nog als schoolarts.

Als zijn opvolger kwam in 1949 dokter Nicolas Ploegmakers van Pannerden naar Duiven. Dokter Ploegmakers werd benoemd tot gemeente-arts op een salaris van 700 gulden per jaar en vrij wonen. Voorwaarde was dat bij vestiging van een tweede dokter de gemeente praktijk gehalveerd zou worden. Dokter Ploegmakers heeft in 1949 boven het praktijkgedeelte een extra verdieping laten bouwen om zijn grote gezin met 10 kinderen te kunnen huisvesten.

Dokterswoning Villa

Foto via Google Street View

De praktijk telde toen ruim 4000 patiënten en dit was voor dokter Ploegmakers uiteindelijk te veel. Hij maakt na 7 jaar in 1956 plaats voor dokter Wim Vonk die hier tot juli 1990 huisarts is geweest. Dokter Vonk kreeg na een paar jaar een collega: dokter Arnold ter Schure. Enkele jaren deelden zij de praktijk in Duiven, waarna dokter Ter Schure een nieuw huis en een nieuwe praktijk liet bouwen aan de Veldstraat te Groessen. In 1981 moest dokter Ter Schure stoppen in verband met gezondheidsproblemen.

Dokter Vonk ondertekent op 03-05-1957 de geboorte akte van de 5000ste inwoner van Duiven: zijn dochter Charlotte *1 mei.

Er is in al die jaren heel veel veranderd. In de gemeente Duiven waren rond 1990 negen huisartsen werkzaam voor zo'n 23.000 patiënten.

Vroedvrouwen in de gemeente Duiven

In de gemeente Duiven waren op het eind van de 18e eeuw dorps-vroedvrouwen werkzaam voor de dorpen Groessen, Loo en Duiven. Vroedvrouwen waren in de beginjaren oudere, ongeschoolde vrouwen, die zelf kinderen hadden gebaard, en de noodzakelijke kennis en ervaring door de praktijk hadden verkregen.

Door het begeleiden van bevallingen kwamen zij bij dag, maar meer nog bij nacht en ontij, in de huizen van alle mogelijke bevolkingsgroepen. Dit waren in veel gevallen donkere slecht geventileerde ruimten, vaak onder onhygiënische omstandigheden.

Over vroedvrouwen deden wisselende verhalen de ronde. Ze zouden vaak lui, dronken en onoplettend zijn. Dergelijke vroedvrouwen bestonden inderdaad, maar er waren ook toegewijde en bekwame krachten.

Vroedvrouwen hadden ook als taak bij de geboorte van een buitenechtelijk kind de naam van de vader op te vragen en daarvan verslag te doen bij de overheid. Tenslotte moesten zij (mede) de opleiding van aspirant-vroedvrouwen verzorgen. Pas in 1902 werden er wettelijke eisen gesteld aan het beroep.

De oudst bekende vroedvrouw van *Groessen* is de weduwe Sebus (woonachtig in Loo) die in 1770 wordt genoemd. Ze was toen 70 jaar en had haar opleiding in Arnhem genoten. Ze was niet geëxamineerd maar werd wel voor expert gehouden.

In 1790 kreeg Groessen een geëxamineerd en zelfs gesalarieerde vroedvrouw in de persoon van de circa 45-jarige in Amersfoort geboren Agatha van den Berg, de weduwe van Hermanus Huygens. Ze was de officiële vroedvrouw van het ambt Liemers en verdiende eerst 12 gulden en na 1816 20 gulden per jaar. Dat het met zo'n salaris, bedoeld als vergoeding voor het kosteloos bedienen der armen, aangevuld met de honoraria die de spaarzame en beter gesitueerde betaalden, geen vetpot geweest zal zijn is duidelijk.

Ronduit rampzalig echter was Agatha's toestand in 1810. Nadat haar ten gevolge van de politieke beroeringen al twee jaar geen salaris meer was uitbetaald, had overstroming haar hut

weggevaagd zodat ze met haar talrijke gezin onder de blote hemel moest huizen. Door al die ontberingen werd ze vroeg oud. In 1818 kon ze door ziekte en ouderdom niet meer praktiseren. Officieel bleef ze echter nog tot haar dood in 1823 in functie.

In 1798 traden in Groessen als concurrerende, ongekwalificeerde vroedvrouwen op de vrouwen van respectievelijk Stefan Boekhorst, Bart Barten, Johannes van de Kamp, Huppe en Derck ter Laer, allen waren arm en ongeletterd.

In Loo praktiseerde in 1793 de weduwe Horndjes als vroedvrouw. Ze was afkomstig uit Amsterdam en althans in de ogen van de straatarme Looenaren een welgestelde vrouw. Haar kennis werd wijd en zijd geroemd maar ze was oud en kon nog nauwelijks lopen. Rijke families uit de stad lieten haar met een rijtuig ophalen.

Een leerlinge van haar was Catharina Driessen, vrouw van Gerhardus Gruisen, te Hoesselarij. Sinds ongeveer 1794 oefende zij het vak zelfstandig uit. In 1814 had Catharina, zo werd vermeld al meer dan 600 kinderen gehaald. Ze is echter nimmer geëxamineerd. In 1829 werd ze wegens het onbevoegd uitoefenen der vroedkunde voor de rechtbank te Arnhem gedaagd.

De *Duivense* vroedvrouw, van wie in 1770 voor het eerst sprake is, was de in 1695 te Groessen geboren Aleida Tönnissen weduwe van Arnoldus Lentjes. Zij had het vak in Doesburg geleerd en was in 1767 in Kleef geëxamineerd. Ze stierf in 1778.

Van een Duivense opvolgster bleek de eerste tijd niets. De afwezigheid van een gediplomeerde vroedvrouw in Duiven was voor de drieëndertigjarige in Bommel geboren Geertrui van Wetten reden zich in 1813 in het dorp Duiven te vestigen. Ze werd nog datzelfde jaar tot gemeente vroedvrouw benoemd. Geertrui verstond echter de kunst zich binnen enkele jaren zo ongeliefd te maken dat ze slechts een paar klanten in Duiven had en geen enkele in Groessen en Loo, waar de inwoners zich liever door de meer dan 70 jaar oude dorpsvroedvrouw lieten bijstaan. Ook nadat haar salaris in 1821 met 80 gulden tot 100 gulden was verhoogd bleven er klachten komen. Daarom besloot men twee jaar later haar salaris te halveren en een tweede vroedvrouw aan te stellen. Het lijkt wel of die maatregel Geertruis laatste motivatie heeft weggenomen want nu begon het echt klachten te regenen. In de raadsvergadering van 15 oktober 1823 werd uitvoerig aandacht aan haar functioneren besteed: Geertrui weigerde

kraamvrouwen bij te staan als diegene die haar kwam roepen geen rij- of voertuig of een paard bij zich had getuigen onder andere Frans Uffing en Jan Willemsen uit Groessen. Ook Derk van Dijk en Dorus Lucassen beiden op de Nieuwgraaf woonachtig meldden zich tevergeefs bij de vrouw om haar mee te nemen naar Nieuwgraaf om aldaar de dienstmeid van Derk van Dijk die in barensnood was te verlossen. De vroedvrouw riep met verdraaide stem "Truitje is niet thuis, ze is bij Pelen op de Woerd". Na deze getuigenissen en aangezien bovendien gebleken was dat de armen zich niet eens de moeite getroosten haar hulp in te roepen, omdat ze al wisten dat ze niet zou komen werd uiteindelijk besloten Gedeputeerde Staten van hetgeen was voorgevallen in kennis te stellen en dit college te verzoeken goed te keuren dat de onwillige vroedvrouw het traktement werd ontnomen en in haar plaats een ander zou worden aangesteld. Gedeputeerde Staten namen de zaak hoog op en ontsloegen Geertrui op 27 december 1823 uit haar functie. Kort daarop vertrok ze naar Zevenaar, waar ze tot haar dood in 1840 zou praktiseren.

Gemeente-vroedvrouwen

Na het overlijden van Agatha van den Berg in 1822, en het vertrek in 1823 van Geertrui van Wetten zou er steeds slechts één enkele gemeente-vroedvrouw voor de drie dorpen zijn.

In 1824 werd voor 60 gulden per jaar als zodanig aangesteld Helena van Hall, vrouw van Rutgerus van Rossum en afkomstig uit Praast bij Emmerik. Reeds na twee jaar raakte ze betrokken in een affaire die haar bijna haar positie kostte. De pastoor van Groessen had afgaande op een klacht van de vroedmeester uit Gendt haar er namelijk van beschuldigd grove onkunde en nalatigheid aan de dag te hebben gelegd bij de bevalling van een zekere mevrouw Staring. Die beschuldiging bleek achteraf volkomen onterecht zodat de vroedvrouw in haar eer werd hersteld en de lage handelswijze van de vroedmeester uit Gendt openbaar gelaakt werd. Helena overleed in 1858 op 76-jarige leeftijd.

Tot haar opvolgster werd in 1859 benoemd Antonia Francisca Sanders geboren in Duiven in 1818, weduwe van de kleermaker Henrich Giese en later gehuwd met de gepensioneerde militair Jean Coenders. Ze had in 1849 haar diploma gehaald; praktiseerde vervolgens tot 1851 te Duiven en daarna in Terwolde en keerde in of kort na 1856 naar haar geboorteplaats terug. Ze vervulde het ambt van gemeente-vroedvrouw van 1859 tot 1866, vertrok toen naar de gemeente Bergh, maar liet zich een jaar later opnieuw maar nu voor 100